

Dupont: Jeg foreslår, at de to lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning *vedtoges* dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om stats-tilskud til private eksamensberettigede realskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2988, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1035).

Der var stillet 7 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de to følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3590, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1041).

Der var stillet 6 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3591, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1041).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

K. B. Andersen: Det er efter et meget grundigt arbejde, udvalgene vender tilbage til tinget med de betænkninger, der danner grundlaget for behandlingen i dag.

Jeg vil gerne her i første række holde mig til forslag til lov om statstilskud til private eksamensberettigede realskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte. Jeg tror at kunne sige, at jeg er i overensstemmelse med udvalgets øvrige medlemmer, når jeg giver udtryk for, at vi ikke ville have haft spor imod, om det havde været meget vanskeligt at komme til fuldstændig klarhed over, hvordan forslaget vil virke over for skolerne, og derfor har vi måttet blive ved med at arbejde med problemerne. En af vanskelighederne har bestået i, at vi har måttet arbejde med flere variable størrelser på én gang: både de nye lønninger og følgerne af de strukturændringer, som de ændrede skolelove medfører. Ingen kan sige med sikkerhed, hvilke ændringer de skoler, denne lov omhandler, vil undergå i de nærmeste år, i hvilket omfang de f. eks. vil bevare eller oprette hovedskoleklasser, eller i hvilket omfang de vil tage fat på et arbejde med 8. hovedskoleklasse og 9. klasse.

Forslaget betegner, sådan som der også blev givet udtryk for det ved første behandling, et skridt i retning af forenkling af skolernes tilskudsregler, og der er også blevet mere overensstemmelse med de offentlige skolers tilskud. Det er der grund til at takke den højtærede minister for. Når dette er sagt, må det tilføjes, at der endnu er meget at gøre på dette område. Derfor hilser jeg med stor glæde, at den højtærede minister har givet tilsagn om, at det er hans hensigt at nedsætte et udvalg, der kan arbejde med spørgsmålet om koordinering af tilskudsreglerne for samtlige private eksamensskoler og eksamenskursus. Der skal selvfølgelig ikke tilstræbes en skematisk uniformering af tilskudsreglerne, som ikke tager de hensyn, det praktiske liv kræver. Her som i alle livets forhold gælder det ord, som min forgænger på Roskilde Højskole, Hjalmar

[K. B. Andersen.]

Gammelgaard, lærte mig, at det skal være forskelligt for at ligne, at man altså netop for at behandle ens må behandle forskelligt, nemlig ud fra hver skolegruppens særlige forudsætninger. Vi vil blot helst have en fornemmelse af, at de forskelle, der er i de forskellige gruppers tilskudsregler, virkelig er velbegrundede. Forhåbentlig kan det kommende udvalg gennem sit arbejde hjælpe til, at dette kan ske, hvor det ikke allerede er tilfældet.

Det har været en rettesnor for mit partis arbejde med denne skolegruppe, at dens økonomi skal søges tilrettelagt således, som også kommer til udtryk i betænkningen, at børn normalt ikke af økonomiske grunde afskæres fra at benytte de private skoler, men at skolepengene på den anden side ikke skal være så beskedne, at de bliver et væsentligt motiv for kommunerne til at søge deres eksamenskoleundervisning ordnet ved aftale med en privatskole. Det ville være urimeligt, om der fra statens side ydedes sådan tilskud, at de slog benene væk under den offentlige skole. Det balancepunkt, der her er tale om, mener vi at have ramt med lovforslaget plus de ændringsforslag, der nu foreligger.

Af disse ændringer skal jeg blot nævne to. Der er stillet ændringsforslag om en særlig ordning i en overgangsperiode for de realskoler, i øvrigt ikke særlig mange, der ikke har hovedskoleklasser og heller ikke har eller påtænker at oprette 8. og 9. klasse. Det er altså kun bestående skoler, der her er tale om, og kun for en periode af 5 år.

Den anden ændring, jeg vil nævne, gælder 8. hovedskoleklasse og 9. klasse. Der skal fremtidig i henhold til ændringsforslag nr. 5 gives disse klasser samme tilskud som de realklasser, de er modstykke til. Jeg tror, det er uhyre vigtigt at placere dem på denne måde i det samlede skolebillede. Det må selvfølgelig også ske på anden vis end gennem tilskud; det kommer blot ikke denne lov ved. Jeg tænker f. eks. på, det må være en helt given sag, at der i fremtiden ydes disse klasser både i den offentlige og i den private skole samme konsulenthjælp og inspektion, som eksamensklasserne har haft så meget gavn af gennem årene. Og jeg er tryk ved at vide, at den højtærede minister er helt enig i, at der må gøres, hvad gøres

kan for at give disse klasser, hvoraf så meget for den kommende skoleudvikling afhænger, de bedst mulige arbejdsvilkår i alle måder.

Udgangspunktet for dette lovforslag var et ministerløfte under skoleforhandlingerne i fjor om at sikre skolerne i samme omfang som hidtil. Dette løfte er nu så afgjort indfriet — jeg ville måske være tilbøjelig til at sige: endda med top på, men dels er det som sagt vanskeligt at dokumentere de ting i øjeblikket, dels vil jeg ikke provokere venstres ordfører, det ærede medlem hr. Marius Buhl, som vi har haft et godt samarbejde med i udvalget både som politiker og som realskolemand.

Som tingets medlemmer vil have set af udvalgsbetænkningen, er den ikke enstemmig, idet repræsentanterne for det konservative folkeparti ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse. Det er en ærlig sag, eller rettere, det burde være det, for jeg må tilstå, at da vi i udvalget hørte og nu i betænkningen ser på tryk den mere end ejendommelige motivering, der gives for dette skridt, begynder sagen at lugte lidt.

De konservative, der ynder at optræde i rollen som den private skoles beskytter nr. 1, kan ikke medvirke til den forbedring på adskillige millioner kroner, som en gennemførelse af dette lovforslag vil betyde, og som er helt afgørende for de private realskoler eksistens nu, fordi der i skoleloven i fjor blev vedtaget en bestemmelse, de ikke kan lide. For at gøre komikken fuldkommen må det nævnes, at den bestemmelse i skoleloven, de konservative er blevet så vrede over — sådan som det også kom til udtryk i udvalget — at de ikke vil stemme for de tilskud, der er nødvendige for skolerne i dag, var et ændringsforslag, der kom ind i folkeskoleloven i fjor for at imødekomme de private realskoler derved, at kommunernes pligt til at yde vederlagsfri undervisning i realskolen også kunne opfyldes ved, at man traf aftale med en privat skole. Den konservative ophidselse skyldes, at der samtidig blev givet den frihedsbestemmelse for forældrene, at såfremt de ikke ønskede deres børn i den private realskole, kommunen traf aftale med, skulle kommunen i disse sikkert meget få tilfælde finde en anden ordning. Den konservative vrede skyldes altså et ændringsforslag fra i fjor, der

[K. B. Andersen.]

imødekom den private skole, og vreden er så stor, at man foretrækker at gøre kort proces og søge de private realskoler udryddet med det samme ved at nægte dem økonomisk ajourføring. Da vredens genstand formentlig i virkeligheden er den højtærede minister og de partier, der i fjor gennemførte skoleloven, er det da egentlig synd, at det skal gå ud over skolerne. Men det hindrer vi altså også.

Jeg overlader til det høje tings medlemmer at prøve at gætte på, hvem der mon kan være fader til en så hovedløs form for skolepolitik. Det er tilladt at gætte på andre end partiets udvalgsmedlemmer, jeg tror endda, det er klogt at gøre det. Hvis de konservatives aktion havde kunnet samle et flertal her i salen, var den omgående virkning blevet, at skolepengene i disse skoler ville stige så meget, at kun den Søren — det hedder han faktisk i sangen — hvis fader har penge, ville være i stand til at komme der.

Der vil, når de forskellige ajourføringer af de private skolers forhold er gennemført — jeg tænker her på alle de private skoler, både børneskoler og ungdomsskoler — være tale om ydelser fra statens side på op imod 100 mill. kr. om året; det helt nøjagtige tal har jeg ikke mulighed for at give. Det er dog en post. Det betyder et gennemsnitligt tilskud til hvert barn og ung i disse private skoler på ca. 1 500 kr. om året, mindre for nogle skoler, betydelig mere for andre. Det er dog en slags penge. Beløbet er i alle tilfælde stort nok til, at det også bør med i billedet, når vi taler om hovedposterne i velfærdsstatens regnskab.

Jeg skal på mit partis vegne tillade mig at anbefale at stemme for ændringsforslagene og derefter for lovforslaget i den således ændrede skikkelse.

Da jeg lige her under mødet har fået at vide, at mit partis ordfører angående de to andre lovforslag ikke kan være til stede, skal jeg tillade mig at gøre nogle få bemærkninger også om disse forslag.

Den væsentligste ændring i det lovforslag, der omhandler de private gymnasieskoler og realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte, går ud på, at den foreslåede tilskudsprocent på 80 nedsættes til $66\frac{2}{3}$ pct., den sats, der også findes i den nugældende lov. Når ministeren har ment

at måtte stille dette ændringsforslag og udvalget har ment at kunne tiltræde det, skyldes det, at man har ment det rigtigt, også når man beder om koordinering, som vi har bedt om det, at man afventer den forestående revision af reglerne for beregning og fordeling af udgifterne til de offentlige eksamensskoler i hovedstadskommunerne.

Hertil kommer, at bestemmelsen om, at skolerne nu kan få et tilskud efter friskolelovens regler til deres hovedskoleklasser, vil rette på disse skolers samlede økonomiske situation, da det viser sig, at samtlige disse skoler har hovedskoleklasser, de kan få tilskud til. Men den usikkerhed, der måske har præget noget af diskussionen om disse ting i udvalget, viser i høj grad vigtigheden af, at vi får samlet og koordineret reglerne om alle disse ting.

Jeg skal endvidere nævne som en imødekommelse til skolerne ændringsforslag nr. 4, der går ud på at fjerne den foreslåede bestemmelse om, at skolernes tilskud ikke kunne overstige 80 pct. af deres udgifter. Sådan som lovforslaget var formuleret, ville det bl. a. have den uheldige virkning, at en skole ikke kunne forbedre sin situation væsentligt ved at nedsætte sine udgifter, da statstilskuddet samtidig ville blive nedsat, og det var jo en urimelig fremgangsmåde. 8. og 9. klasserne får ifølge ændringsforslag nr. 6 tilskud efter samme regler som realskoleklasser og placeres altså sådan set på samme måde som i det foregående lovforslag.

Lovforslaget om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler samlede ved første behandling bred tilslutning, som også forståeligt er, fordi det indfører en god koordinering og en god klaring af forholdet mellem statens tilskud til de statslige og til de kommunale skoler. Der er til dette lovforslag kun stillet ét ændringsforslag af mere teknisk karakter, som jeg ikke skal komme ind på.

Der er over for udvalget rejst spørgsmål om rejsepenge for elever til byer, hvor der er gymnasier, men udvalget har ikke ment, at dette spørgsmål hørte hjemme under behandlingen af dette lovforslag; det hører hjemme under loven om ungdommens uddannelsesfond, og skulle det vise sig, at midler, der er sat af dér, ikke er tilstrække-

[K. B. Andersen.]

lige, må hele spørgsmålet selvfølgelig tages op igen.

Som lovforslaget nu kommer til at se ud, giver det en klarhed og forenkling, som er rimelig, når gymnasieskolerne i så høj grad, som det nu er tilfældet, bliver led i det almindelige skolevæsen. Det forpligter os selvfølgelig samtidig til at gøre, hvad vi kan for, at adgangen virkelig bliver lige, så der også bliver reelle muligheder uden hensyn til de økonomiske kår. Men det er som sagt ting, der ikke hører hjemme i denne lovgivning.

Også for disse to lovforslags vedkommende har det konservative mindretal — der dog nu er svundet ind, idet skolemanden denne gang er udenfor og støtter flertallet — meddelt, at det ikke kan stemme for lovforslagene, idet disse er en konsekvens af en skolelovgivning, som mindretallet ikke har kunnet tiltræde. Jeg skal ikke spille tingets tid med endnu en gang at pege på det fuldkomne hovedløse i en argumentation, der går ud på, at man ikke vil skaffe de private skoler en nødvendig ajourføring, fordi man ikke kan lide en lov, som andre grupper i tinget tidligere har gennemført. Det er vist klart for alle, at det vil være at spille tingets tid at gøre mere ud af det.

Marius Buhl: Som allerede nævnt af den ærede socialdemokratiske ordfører er de foreliggende lovforslag foranlediget af den nye lønningslov og den nye skolestrukturlov. Begge love har gjort det ganske nødvendigt, at der kom en ny lovgivning om tilskud til de private skoler, og det er den, der foreligger her.

Det lovforslag, der omhandler statstilskud til private realskoler uden for København, indeholder regler om et væsentligt øget bestyrertilskud, i forhold til tidligere et ganske betydelig forøget tilskud, og under udvalgsbehandlingen er der foreslået den ændring, at bestyrertilskuddet beregnes på grundlag af skoleinspektørlønnen. I lovforslaget var bestyrerstillingen oprindelig normeret som lærerstilling, stigende til overlærerstilling, men den højtærede minister og udvalget er gået med til at normere den som skoleinspektørstilling. Derudover gives der et løntilskud på 85 pct. af alle lønninger til bestyrere og lærere. Efter den tidligere

lov var procentatsatsen ca. 70, så der er også her en betydelig forbedring.

Der gives et driftstilskud på 4 000 kr.; det må vist i al almindelighed betyde en formindskelse i forhold til det tidligere driftstilskud; men for at bøde på det gives der det af den socialdemokratiske ordfører omtalte suppleringsstilskud til de små skoler, et tilskud, som andrager 12 000 kr. om året til rent ensporede skoler, 8 000 kr. om året til delvis ensporede skoler og 4 000 kr. til skoler, som er delvis ensporede, men dog har 2 dobbelte klasser. At dette kun gælder for 5 år, er ganske rimeligt, da man umuligt i dag kan overse, hvordan skolernes forhold vil udvikle sig. Som også tidligere sagt har det været ret vanskeligt og er ret vanskeligt at skønne over, hvordan loven vil virke; der er så mange ubekendte faktorer i beregningerne, at man står ret usikkert over for virkningerne.

At det nuværende fripladstilskud bortfalder, betyder ca. 100 kr. mindre pr. elev; så meget fik realskolerne tidligere i fripladstilskud. Når det falder bort, har det sin naturlige forklaring deri, at kommunerne jo betaler skolepenge og kan gøre det også til private skoler. Dersom de private skoler nu vedvarende fik dette fripladstilskud på 100 kr. pr. elev fra staten, ville kommunerne kunne slippe med en årssats til private skoler, som var 100 kr. mindre, og kommunerne ville altså her få en besparelse, som staten ville komme til at betale. Det er rimeligt, at dette bliver ændret.

Der er andre ting i lovforslaget, som ikke er helt afklarede. Hvis der f. eks. er lærere, som underviser både i en skoles realafdeling og i den til skolen eventuelt knyttede hovedskoleafdeling, hvilken pensionskasse skal de så stå i? Der er også enkelte problemer med hensyn til nedsat timetal. Men der er givet tilsagn om, at disse ting skal optages til behandling, så der kan blive klare linjer — med hensyn til nedsat timetal eventuelt klare dispensationslinjer — og længere kan man ikke komme hermed i selve loven.

Om mindretallets begrundelse for ikke at ville medvirke til lovforslagets gennemførelse skal jeg ikke sige meget. Mindretallet udtaler, at den strukturlovgivning, som vi fik sidste år, vil bevirke, at de private realskoler eksistens på længere sigt er truet. Det er muligt, måske også

[Marius Buhl.]

sandsynligt, at det vil gå sådan; ingen kan med sikkerhed udtale sig om det i dag. Når vi har fået en lov, som pålægger de kommunale skoler at give den udvidede undervisning for første og andet mellem-skoletrin, som tidligere var henlagt til de rene mellemskoler, må kommunerne jo etablere denne undervisning, og det vil holde mange elever borte både fra de private realskoler og fra de offentlige realskoler. Hvordan man vil se på dette, hører ikke hjemme i denne debat. Men det er givet, at hvis vi ikke fik en ny tilskudslov til afløsning af den gamle, som faktisk ikke kan virke mere, fordi den er baseret på helt andre skoleforhold end dem, der foreligger nu, eller hvis vi hindrede gennemførelsen af en ny tilskudslov, ville de private realskolars eksistens være ikke blot truet, men umuliggjort, ikke blot på lang sigt, men også på kort sigt. Derfor må jeg tilråde også mit parti at stemme for lovforslaget.

Der er en enkelt passus i folkeskoleloven, som jeg måske i denne forbindelse må sige et par ord om. Der står, at kommunerne kan slutte overenskomst med de private realskoler — det blev omtalt her for et øjeblik siden — betale for elevernes undervisning i en privat realskole og altså henvise eleverne til undervisning i denne skole. Den passus, som omhandler dette, slutter med, at forældrene skal give deres samtykke til, at deres børn bliver sendt i en privat realskole. Det blev begrundet med, at man kunne tænke sig, at en privat skole blev ledet i en meget udpræget retning i religiøs eller måske også i politisk henseende, så man ikke burde kunne tvinge alle forældre til at sende deres børn til denne skole; man kunne tænke sig en privat skole blive ledet i en så outreret indremissionsk eller grundtvigsk retning, at det kunne være, folk sagde: dér vil vi ikke have vore børn hen; man kunne også tænke sig privatskoler, som blev ledet ud fra afvigende kirkelige retninger. Derfor måtte man have en sådan

ventil, og jeg husker, at ingen dengang havde noget at indvende mod at have en sådan ventil; den ville også vanskeligt kunne tages ud af loven.

Noget andet er, at jeg er vidende om, at just denne passus nogle steder i landet bliver brugt ligefrem som en advarsel til kommunerne, en advarsel mod at slutte forbund med en privat realskole. Jeg vil også gerne have lov til at sige, at det var ikke tanken med denne sætning, da vi lavede skoleloven. Da var tanken denne, at den selvfølgelig skulle gælde i enkelte tilfælde, som man kunne komme ud for, men det var ikke meningen, den skulle kunne bruges som en advarsel mod at slutte sådanne forbund; tilladelsen til at slutte dette forbund ville også blive ret illusorisk, hvis bestemmelsen blev brugt alt for kraftigt på den måde.

Jeg tror, som jeg sagde før, at det er en brugbar lov. Hvordan så forholdene efterhånden vil trække sig i lave, det vil de kommende år vise, og så vil det altid ligge i folketingets magt at tage loven op til revision. Derfor anbefaler jeg som sagt det foreliggende lovforslag til vedtagelse.

Det samme kan jeg sige om forslaget til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i Storkøbenhavn. Der er foreslået enkelte ændringer, men ændringerne er sanktioneret og godkendt af de pågældende skolefolk, som har med disse skoler at gøre, og derfor kan jeg også anbefale dette lovforslag i dets kun svagt ændrede skikkelse.

Lovforslaget om fordelingen af udgifterne til statsskoler og gymnasieskoler uden for Storkøbenhavn kan jeg også anbefale. En ændring på dette område har jo længe været nødvendig, fordi det er en åbenbar urimelighed, at en del købstæder har et statsgymnasium, hvor staten i det væsentlige afholder udgifterne, medens en anden, stor del købstæder har et kommunalt gymnasium, hvorved kommunen vel ikke afholder hele udgiften, men dog en meget stor del af den. Nu bliver dette forhold udlignet og

[Marius Buhl.]

udlignet, synes jeg, sådan, at alle parter kan være tilfreds dermed.

I anledning af at enkelte statsskoler er bygget i den senere tid, og at kommunerne netop har givet et meget stort byggetilskud til disse i bevidstheden om, at de skulle være statsskoler, har der i udvalget hævet sig røster om, at disse kommuner har givet dette store tilskud under lidt gale forudsætninger, når de nu alligevel skal drages med ind i betalingen af driftsudgifterne. Udvalget har nok kunnet indse, at der kunne være lidt angribeligt dér, men et sted må skæringslinjen være, og derfor har man alligevel holdt på, at nu måtte denne lov gennemføres, som den er; disse ekstraudgifter vil jo også blive amortiseret og bragt ud af verden i løbet af nogle år, og så er forholdet jo lige.

Jeg anbefaler de tre lovforslag til vedtagelse.

Ellen Strange Petersen: Som det ærede medlem hr. K. B. Andersen allerede så tydeligt har bebudet, må jeg på den konservative folketingsgruppes vegne meddele, at vi ikke kan stemme for lovforslaget vedrørende statstilskud til private realskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte. Jeg har ikke været medlem af udvalget vedrørende de to andre lovforslag, så jeg er nødt til at holde mig til førstnævnte lovforslag; en af mine kolleger vil senere tale om de andre.

Årsagen til, at vi ikke kan stemme for lovforslaget, er af principiel karakter og har sit udspring i folkeskoleloven af 1958, som den konservative folketingsgruppe enstemmigt gik imod. Uanset at det foreliggende lovforslag kun vedrører statstilskuddene til realskolerne, er der dog så nøje sammenhæng mellem folkeskoleloven og de private realskolars fortsatte eksistens, at mindretallet ser sig nødsaget til at fastholde og videreføre det standpunkt, der i fjor blev taget til skoleloven. Det er mindretallets opfattelse, at hvor gunstige tilskudsreglerne end måtte udformes, så bevirker folkeskoleloven og ikke mindst den højtærede undervisningsministers fortolkning af denne, at de private realskolars eksistens — og især de private skolars i landkommunerne — på længere sigt vil være truet.

Der er ikke tale om konservativ op-hidselse, og jeg kan berolige det ærede medlem hr. K. B. Andersen med, at jeg heller ikke føler mig særlig vred på ham, således som han udtalte. Men der har under udvalgsbehandlingen ikke været mulighed for at rokke ved den principielle opbygning, og det er det, der har været det afgørende for os.

Jeg tænker her specielt på to forhold, der er af fundamental betydning.

Det ene er den deling af tilskuddene, der efter lovforslaget skal finde sted, således at eksamensklasser skal have tilskud efter den lov, vi nu behandler, medens de samme private skolars hovedskoleklasser skal have tilskud efter friskoleloven, som tilmed er en lov, der endnu ikke er vedtaget, ja, der er end ikke fremsat noget lovforslag.

Det konservative mindretal finder det forkasteligt, at der på denne måde fra statens side sættes et skel i en skole mellem to undervisningsformer, som burde udgøre en organisk helhed, og rent bortset fra de praktiske vanskeligheder, som det kan medføre for en skoles administration, betyder denne deling en uheldig tendens. Det er muligt, at den kommende friskolelov bliver så gunstig, at realskoleledere vil kunne se deres fordel ved at have flest mulig hovedskoleklasser, men det er det svært at udtale sig om i dag. Hvordan end friskoleloven udformes, betyder en vedtagelse af realskoleloven på det foreliggende grundlag, at man indtil videre skal regne med en ubekendt størrelse for at få regnestykket til at gå op, og denne ligning mener mindretallet sig altså ikke i stand til at være med til at løse. Vi mener, at samtlige statstilskud til en privat realskole bør indeholdes i én lov.

Det var den ene afgørende indvending. Den anden har ikke mindre vidtrækkende betydning. Det drejer sig om den højtærede undervisningsministers fortolkning af folkeskoleloven med hensyn til kommunernes pligt til at sørge for realskoleundervisning. Det var det problem, det ærede medlem hr. Marius Buhl var inde på, og som han også udtalte betænkelighed ved. På forespørgsel har den højtærede minister svaret, at en kommune, der har truffet aftale med en privat realskole om realundervisning, ikke derved kan frigøres for pligt til at sørge for kommunal realundervisning, hvis der

[Ellen Strange Petersen.]

fremkommer forældreønske herom. Det konservative mindretal finder denne holdning så faretruende for de private realskoler, at det må markere en skarp afstandtagen herfra.

Virkningerne af folkeskoleloven på dette område har allerede vist sig, idet flere private realskoler på landet er blevet solgt til kommuner, og der kan næppe være tvivl om, at udviklingen vil fortsætte ad denne vej, når det foreliggende lovforslag er blevet gennemført. Det synes da også, som om lovens fædre selv regner med denne mulighed, idet der er afsat særlige tilskud til de mindste landrealskoler i en overgangsperiode på 5 år. Overgang til hvad? Formentlig til undergang. Man får indtryk af, at det er tilskud til en forlængelse af de små skolars døds kamp. Det bliver sandsynligvis et fåtal af de private realskoler på landet, der vil kunne klare sig i konkurrencen med de kommunale realafdelinger, der oprettes.

Det konservative mindretal mener, at det er en dårlig måde at holde løfterne fra i fjor på. Da blev der af de partier, der vedtog folkeskoleloven, og ikke mindst af den højtærede undervisningsminister, givet tilsagn om, at der ville blive set med stor velvilje på den private realskole. Velvilje i en overgangstid eller velvilje over for de store skoler med god modstandskraft er efter mindretallets opfattelse ikke tilstrækkelig. Vi har ønsket en lov, der på lang sigt kunne medvirke til at give også de små private realskoler sunde eksistensmuligheder; vi tror ikke på, at det kan lykkes med det foreliggende lovforslag, uanset hvor smukke tilskudstallene i øjeblikket kan se ud på papiret, og derfor stemmes der fra konservativ side imod dette lovforslag som helhed.

Poul Thomsen: Efter at det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen har givet udtryk for de tanker, som det konservative folkeparti har gjort sig om forslaget til lov om statstilskud til private eksamensberettigede realskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte, skal jeg kun komme med nogle ganske få betragtninger vedrørende de to andre lovforslag, som her er til behandling.

Allerede ved disse lovforslags første behandling i tinget sluttede jeg med at sige,

at vi fra vor side ville medvirke ved forslagenes behandling i udvalget, og det har vi også gjort. Men netop denne behandling har bestyrket os i, at den såkaldte skole-reform er en stor fejltagelse, og at det havde været rigtigt, om man havde udsat dens ikrafttræden til et tidspunkt, da både de økonomiske og de pædagogiske forhold havde været så gennemdrøftet og tilrettelagt, at man havde kunnet danne sig et heldsbillede af den kommende skolestruktur.

Selv nu, da der jo er blevet fremsat og vedtaget en række forslag vedrørende forskellige skoleformers økonomiske forhold, er man ikke ved vejs ende. De københavnske skoleforhold er ikke ordnet, og man ved ikke noget om, hvordan samordningen kommer til at se ud. Det fremgik da også af de udtalelser, som det ærede medlem hr. K. B. Andersen kom med for et øjeblik siden, at man er i vildrede med, hvilket resultat der vil komme ud af forskellige foranstaltninger, og at der derfor skal finde en undersøgelse sted, når lovforslagene er vedtaget, ligesom det ærede medlem hr. Marius Buhl erklærede, at der er mange ukendte faktorer til stede.

Det synes altså, som om det ikke er lykkedes at koordinere skoleformerne, men at vi har fået en broget mosaik, som det er overladt til fremtiden at lægge sammen.

Jeg har allerede ved første behandling udtrykt sympati for adskillige af de synspunkter, som er nedfældet i de to lovforslag, ganske særlig for det forhold, at de kommunale gymnasier får en med statsgymnasierne mere ligeberettiget stilling. Men under behandlingen af sagen er det blevet mig endnu mere klart, hvor vanskelig en stilling eksamensskolerne — og ganske særlig gymnasierne — får under den nye skolelov.

Det havde vel også været naturligt, om man ved tilrettelæggelsen af den nye skolestruktur havde undersøgt spørgsmålet om forholdet mellem kommunernes og statens skolevæsen nøjere, sådan at man havde fundet ud af, hvorledes de økonomiske forhold mellem disse to faktorer skulle ordnes. Det har man undladt at tage stilling til i første omgang, og nu kommer man med det som en detalje i en større mosaik. Jeg tror, det ville have været rigtigt, om man havde fået undersøgt spørgsmålene til bunds, og om man havde foretaget den undersøgelse, som nu bebudes, på et tidligere tidspunkt.

[Poul Thomsen.]

Det er som nævnt ikke så meget enkelthederne i lovforslagene, som gør, at vi ikke kan stemme for dem, men vil anbefale at stemme imod; det er baggrunden for lovforslagene, den nye skoleordning, som vi finder forfejlet, og det er fejlsynet her, vi har fået bekræftet gennem behandlingen af disse lovforslag. Ud fra disse betragtninger vil vi undlade at stemme om de stillede ændringsforslag og stemme imod lovforslagene, når de kommer til vedtagelse.

Hølge Larsen: Jeg tror ikke, jeg overdriver, når jeg siger, at det arbejde, som er gået forud for afgivelsen af betænkningen om tilskudsordningen for private realskoler, har været meget stort, og jeg kan også godt sige besværligt, men ikke besværligt i den forstand, at der ikke har været vilje til at klare vanskelighederne. Denne vilje har været til stede både hos den højtærede undervisningsminister, i ministeriet og hos udvalgsflertallet.

Vanskelighederne har ligget i de meget indviklede regler, som har været gældende, og de store problemer, som har rejst sig for de private realskoler både i forbindelse med den nye lønningslov og i forbindelse med den nye skolelov, men jeg er overbevist om, at disse vanskeligheder er vi trængt til bunds i og har foreslået ændringer til de foreliggende lovforslag i forhold til bestående lov, som virkelig stiller de private realskoler i en sådan situation, at de kan videreføre deres arbejde på stort set samme økonomiske grundlag som tidligere, det, som var forudsætningen, og som blev sagt i betænkningen, da vi afsluttede behandlingen af skoleloven sidste år.

Jeg skal ikke gå i enkeltheder med hensyn til ændringsforslagene, det er gjort af tidligere ærede ordførere. Jeg skal på mit partis vegne anbefale at stemme for ændringsforslagene, og når de er vedtaget, at stemme for lovforslagene som helhed, men jeg vil gerne understrege et par ting, som jeg finder meget væsentlige.

Den ene er allerede fremdraget her i dag. Det er den ordning, hvorefter 8. og 9. klasser oprettet i tilknytning til realskoler kan opnå samme tilskud som realskoler + 2 kr. pr. time, de samme regler, som gælder for 8. og 9. klasser i kommunale skoler. Jeg tror, det

er meget vigtigt, at denne bestemmelse gennemføres, fordi den vil bidrage til, at der bliver bedre balance mellem den mere boglige, teoretiske, og den mere praktiske uddannelse.

Bestemmelsen om, at hovedskolens 1.-7. klasser eller nogle af dem kan få tilskud efter friskoleloven, har, ved jeg, hos nogle privatskolefolk vakt visse betænkeligheder, fordi man ikke har været i stand til klart at overskue, hvad det betyder. Jeg er sikker på, at denne bestemmelse vil være overordentlig gunstig for de private realskoler, men jeg tror, det ville være gavnligt, om man fra ministeriets side kunne give nærmere oplysning om, hvorledes disse regler skal anvendes. Må jeg også give tilslutning til, som det ærede medlem hr. K. B. Andersen tidligere har gjort, at man tilstræber en koordinering på hele dette område, og at man også, således som den højtærede minister har udtalt, får taget tilskudsbestemmelserne for de private gymnasiekursus og realkursus op til revision.

Må jeg dernæst gøre et par bemærkninger med hensyn til den, om jeg må sige det således, ejendommelige stilling, som det konservative folkepartis repræsentanter med undtagelse af det ærede medlem hr. Jacob Pedersen har taget til disse forslag. Det forundrer mig i allerhøjeste grad, at man, fordi man var modstander af skolelovene, der gennemførtes i fjor, nu kan stemme imod forslag, som går ud på at bedre de private realskoler's stilling.

Jeg vil gerne citere en enkelt bemærkning, som det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen fremsatte ved første behandling af forslag til lov om private realskoler uden for København. Det ærede medlem udtalte — Folketingstidende sp. 2994 —:

„Med de forbehold, jeg har nævnt, forekommer det mig, at det foreliggende lovforslag byder denne skoleform tilfredsstillende vilkår for driften, i hvert tilfælde hvad eksamensafdelingen angår.“

De forbehold, som det ærede medlem nævnte, var grundtilskuddet til skolerne og tilskuddet til bestyrerne, og på disse punkter er forslaget under udvalgsarbejdet blevet væsentligt forbedret. Alligevel kommer det ærede medlem nu og meddeler, at det konservative folkeparti ikke kan stemme for forslaget.

[Helge Larsen.]

Men endnu mere forundret bliver jeg, når jeg hører det ærede medlem hr. Poul Thomsen gå imod forslaget om at ligestille kommunale gymnasier og statsgymnasier tilskudsmæssigt. Det er en forundring, der vokser til en følelse af det helt uforklarlige. Det ærede medlem hr. Poul Thomsen udtalte nemlig ved første behandling af dette lovforslag — Folketingstidende sp. 3609 —:

„Nu kommer der her et forslag, hvor efter det bliver lettere for kommunerne at oprette gymnasier, og hvorefter det bliver lettere for de allerede oprettede kommunale gymnasier at klare driften selv. En ligestilling på dette område finder vi for vort vedkommende rigtig, og derfor er vi meget velvilligt indstillet over for det princip, som er nedlagt i lovforslaget.“

Det princip, der her omtales, er, at staten betaler de 90 pct. af udgifterne ved driften af statens gymnasier og kommunale gymnasier, og at de pågældende kommuner betaler 10 pct., altså en fuldstændig ligestilling med hensyn til tilskuddet til driftsudgifterne. Dette forslag er overhovedet ikke ændret i udvalget, og nu kommer det ærede medlem hr. Poul Thomsen og meddeler, at han og hans parti med undtagelse af det ærede medlem hr. Jacob Pedersen ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse, men vil stemme imod det. Jeg forstår ikke dette. Nu behandler vi jo realskoler og skoleforhold i det hele taget, og så er det vel tilladt at udtrykke sig i en ligning. Man kan vel sige det således, at det konservative folkepartis stilling i denne sag er at sammenligne med en ligning, dog ikke en ligning, som er vanskelig at løse, men en ligning, tror jeg vi kan sige, der kun har én ubekendt.

Gøting: Den række udvalgsmøder, der har været, og de skriftlige og mundtlige henvendelser, som udvalget har modtaget fra Den private Realskoles Bestyrerforening, Den private Realskoles Lærerforening og Pensionskassen af 1925, har efter min opfattelse bevirket, at vi nu med de af ministeren stillede ændringsforslag står over for et lovforslag, som giver de private realskoler tålelige og anstændige vilkår. Det gælder spørgsmålet om lærernes pensionsforhold, hvor der er åbnet mulighed for en

praktisk løsning af spørgsmålet, det gælder det øgede ledertilskud på inspektørbasis, og det gælder især den tilstræbte principielle ligestilling vedrørende statens tilskud til henholdsvis folkeskolen og de private realskoler.

Jeg skal ikke gå dybere ind i den debat, som både det ærede medlem hr. K. B. Andersen og det ærede medlem hr. Marius Buhl har været langt inde i, men blot tilføje, at jeg tror, at det er lykkedes at gøre ret og skel til alle sider. Jeg er tilbøjelig til at tro, at den af det konservative folkeparti nærede betænkelighed er ubegrundet.

Angående lovforslaget om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte og lovforslaget om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte vil jeg tro, at der gennem de stillede ændringsforslag nu er blevet formet lovforslag på en så reel og enkel måde, at lovene vil kunne komme til at fungere helt tilfredsstillende. Med hensyn til eventuelle urimeligheder, som måtte vise sig over for enkelte kommuner, synes jeg, at det er tilfredsstillende, at ministeren vil søge disse afhjulpet i hvert enkelt tilfælde.

Ordningen i § 5 om forskudsvis udbetaling af statstilskud må være en tilfredsstillende løsning, som også nyoprettede og hurtigt voksende skoler må kunne acceptere.

Den lille, men særdeles praktiske ændring til lovforslaget om fordelingen af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte kan vi fuldt ud acceptere, og vi kan anbefale alle de til de 3 lovforslag stillede ændringsforslag til vedtagelse.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg takker udvalgene for grundig og velvillig behandling og er tilfreds med det resultat, man er nået til, og som støttes af udvalgsflertallene. Også jeg er skuffet over, at der ikke kom enstemmige betænkninger med tilslutning fra alle 5 partier, efter at der ved første behandling blev udtalt megen velvilje og forståelse fra konservativ side. Lovforslagene er jo afgjort ikke blevet forringet under sagens behandling, heller ikke set fra et konservativt synspunkt,

[Undervisningsministeren.]

tværtimod er de på visse punkter blevet væsentligt forbedret.

Jeg kan godt være enig i den betragtning, der blev fremført af det ærede medlem hr. K. B. Andersen og vist også af andre, at der endnu trænges til en yderligere koordinering af vor lovgivning på den private eksamensskoles område, og jeg har også givet tilsagn om, at vi i ministeriet skal overveje sagen nærmere. Jeg synes alligevel, at vi er nået et stykke vej med denne lovgivning, selv om jeg villigt erkender, at der er huller, som endnu ikke er helt udfyldt.

Da skolereformen blev gennemført i fjor, gav jeg her i tinget tilsagn om, at jeg var villig til at tage spørgsmålet om de private eksamensskolers stilling op, og udtalte, at det var min hensigt at søge gennemført en ordning, så at disse skolers økonomiske forhold ikke blev forringet i forhold til den stilling, skolerne hidtil har haft under den gamle skolelov. Jeg tror, det med fuld ret kan siges, at dette tilsagn er opfyldt gennem den tilskudsordning, som nu bliver gennemført. Der er ikke alene med denne ordning skabt en stilling, som svarer til disse skolers tidligere stilling i forhold til den offentlige skole, men der er så afgjort sket en forbedring i forhold til den stilling, de private skoler havde før. Derfor tror jeg heller ikke, at der er megen styrke i den kritik, der har været fremme også i dag. Når det ærede medlem hr. Poul Thomsen vender sig så stærkt imod den foreslåede ordning og begrundet det med, at skolelovgivningen, der blev gennemført i fjor, var en fejltagelse, lyder det nu efterhånden som en røst fra graven. Selv om det ærede medlem har den opfattelse, at det var en fejltagelse, er det dog ejendommeligt, at det ærede medlem så ikke vil være med til at skaffe de private skoler en bedre stilling end den, de ellers ville få; det er jo det, der sker nu.

Det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen fremstillede forholdene, som om disse skoler gik ud i noget ganske ukendt og nyt med hensyn til tilskud efter friskoleloven. Det er ikke noget nyt med friskoleloven, man kan ganske konkret læse sig til, hvad denne friskolelov indeholder, og det tror jeg realskolefolkene vil gøre med stor glæde. De vil da opdage, at reglerne for

tilskud efter friskoleloven er særdeles gunstige for realskolerne, og vi skal i øvrigt nok fra ministeriets side sørge for, at realskolerne bliver gjort bekendt med, hvad friskoleloven indeholder. Det spørgsmål har været nævnt i udvalget, at man skulle skaffe præciseret i betænkningen, hvad friskoleloven indeholder. Det har vi ikke anset for nødvendigt, men selvfølgelig skal de skoler, der har interesse i friskolelovens tilskudsregler, få ganske konkrete oplysninger om, hvad friskoleloven indeholder. De vil blive læst med stor interesse af realskolerne, fordi de alle vil opdage, at det er særdeles gunstige vilkår, friskoleloven byder.

Jeg forstår, at en af de væsentligste betæneligheder ved lovforslagene hos det konservative folkeparti er, om den ret, forældrene har til at sige, at de ikke føler sig tilfredsstillet ved en kommunes eventuelle aftale om børnenes undervisning med en privat realskole, skulle medføre, at visse private realskoler ikke kunne bestå, og at man har gjort de private realskoler uret ved at præcisere denne bestemmelse i fjor, da skoleloven blev gennemført. De ærede medlemmer har sikkert ikke helt nøje tænkt på, at de private skoler her i landet er private i kraft af deres særpræg, at de har en særstilling, et personligt præg, kan jeg sige, som de vil have muligheder for at kunne gøre gældende i højere grad som privatskoler, end hvis det drejede sig om offentlige skoler. Forudsætningen for disse private skoler er, at børnene, der kommer dér, ikke er tvunget derind. Det ville være fuldstændig i strid med hele privatskolens idé, hvis man kunne beslutte at sende alle børn fra den offentlige skole hen i den, uden at forældrene havde ret til at sige nej. Jeg tror, man fuldstændig har misforstået den private skoles idé, og jeg tror ikke, man ville få tilslutning fra nogen side inden for private skolekredse til et forslag om, at det offentlige skulle kunne påtvinge disse skoler elever.

Det synspunkt, som i fjor blev godkendt fra alle sider, gik ud på, at en kommune kan slutte aftale med en privat realskole om undervisning af børnene i den eksamensafdeling, som børnene nu skal skaffe sig adgang til, men at det skal stå frit for forældrene at gøre indvendinger mod, at

[Undervisningsministeren.]

deres børn bliver sendt i denne skole, netop ud fra den betragtning, at en privatskole må have ret til at være en særpræget skole — og vi må her i landet have så megen respekt for forældrene, at de får ret til at afgøre, i hvilken skole de vil sende deres børn. Det er hele idégrundlaget for privatskolernes tilstedeværelse. Det ville man rokke ved, hvis man gjorde det obligatorisk for en privatskole at tage mod alle børn, også sådanne, hvis forældre var imod skolens idégrundlag. Jeg tror derfor ikke, at den stilling, det konservative folkeparti indtager, vil møde tilslutning, heller ikke inden for private skolekredse.

Jeg har så kun en enkelt bemærkning endnu. Nu har vi ordnet tilskudsreglerne for en række skoler på alle de områder, som berøres dels af lønningsloven, dels af skolelovens gennemførelse; der er tilbage nogle private eksamenskursus, som vi også har opmærksomheden henvendt på, og vi må tage dette spørgsmål op til overvejelse, når de øvrige tilskudsordninger nu er gennemført.

Jeg takker for tilslutningen fra udvalgenes flertal og kan anbefale, at man stemmer for de af disse tiltrådte ændringsforslag.

K. B. Andersen: Jeg skal blot gøre den bemærkning til det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen, at formodningen om, hvad de konservative ville søge at motivere deres på forhånd fastlagte standpunkt med, viste sig at være rigtig. Man er så nødt til at følge det standpunkt, man tog ved skolelovens behandling i fjor. Det vil altså åbenbart sige — hvis jeg skulle have misforstået det, vil jeg gerne have det klaret — at så længe denne skolelov gælder, og det vil jeg håbe den gør i adskillige år, vil man efter den nu fastlagte linje ikke yde økonomisk tilskud til private skoler. Det er dog et ganske interessant standpunkt, og det var det, der blev givet udtryk for før. Det er blevet slået fast ved mange lejligheder, at de private skoler har mange venner i denne sal, men nu ved vi altså efter debatten i dag, at de også har mange hårde modstandere. Vi kender også forklaringen. Det ærede medlem sagde, at man ikke ville være med til at forlænge de

små skolers døds-kamp. Der fik vi den endelige og helt klare motivering for den stilling, partiet har taget i denne sag.

Ellen Strange Petersen: Jeg synes lige, jeg vil påtale den fordrejning af min udtalelse, som det ærede medlem hr. K. B. Andersen kom med. Jeg har ikke talt om, at jeg ikke ville være med til at forlænge de små skolers døds-kamp; tværtimod har jeg understreget, at uanset hvor gunstige man gjorde tilskuddene til den private skole, ændrede man ikke strukturen for disse skolers eksistens, og vi ønsker at markere vor holdning over for denne skolestruktur.

Det ærede medlem hr. K. B. Andersen efterlyste en erklæring om, hvordan vi ville forholde os ud i fremtiden. Jeg vil gerne fremhæve, at man vel hverken kan binde sig til at gå imod eller følge skoleloven de næste 100 år, men jeg håber inderligt, at det skal lykkes at få den ændret inden alt for forfærdelig lang tid. Meget tyder på, at det bliver nødvendigt at tage den op til revision, inden der er gået mange år.

(Kort bemærkning).

K. B. Andersen: Jeg takker for oplysningen om, at man ikke vil fastlægge sit standpunkt for al fremtid.

Jeg beklager, hvis jeg har gengivet det ærede medlem fru Ellen Strange Petersens udtalelse forkert, da hun talte om overgang til undergang og om de små skolers døds-kamp. Jeg forstår nu, at man gerne vil være med til det, man i det konservative folkeparti kalder at forlænge de små skolers døds-kamp. Det er ikke det, vi andre vil; vi vil give dem eksistensvilkår. Jeg indrømmer imidlertid, at den sultekur, det ærede medlem vil sætte dem på, ville føre til en døds-kamp. Men vi hindrer det jo, så det går.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om statstilskud til private eksamensberettigede realskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

§ 1, ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 3, således ændret, §§ 4-7, ændringsforslagene nr. 4 og 5, § 8, således ændret, §§ 9-11, ændringsforslagene nr. 6 og 7 og § 12, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte.

§ 1, ændringsforslag nr. 1, § 2, således ændret, ændringsforslagene nr. 2-4, § 3, således ændret, §§ 4-8, ændringsforslagene nr. 5 og 6, § 9, således ændret, og §§ 10-13 *vedtoges uden afstemning.*

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik sluttelig til afstemning vedrørende forslag til lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

§ 1, ændringsforslaget, § 2, således ændret, og §§ 3-9

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om tillæg til lov om smitsomme sygdomme hos husdyrene.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2948, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1023).

Der var stillet 6 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Chr. Thomsen: Ved første behandling og i udvalget har der været rejst tvivl om, hvorvidt det gik an at slække så meget på kontrolforanstaltningerne over for smitsom kalvekastning, som lovforslaget indebærer. Efter samråd med landbrugsministeren har man frafaldet disse betænkeligheder. Man har endvidere drøftet erstatningsspørgsmålet med landbrugsministeren. Normalt ydes der fuld erstatning ved nedslagning, men man kunne i udvalget pege på enkelte tilfælde, hvor der var forekommet forkerte nedslagninger. Vi er enige med ministeren om, at i sådanne ganske enkelte tilfælde kan erstatningen udbetales med tillæg af 10 pct. Dette indeholdes i ændringsforslag nr. 4.

Jeg kan tiltræde alle de øvrige ændringsforslag, som stort set kun tager sigte på datoændringer, der er nødvendiggjort af lovforslagets sene vedtagelse. Jeg vil dog ikke undlade at gøre opmærksom på, at det væsentlige i § 13 — stk. 4 — og § 14 træder i kraft straks.

Jeg kan anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Ejner Kristensen: Under udvalgsarbejdet har interessen især samlet sig om to ting, kontrolforanstaltningerne og spørgsmålet om erstatning i de tilfælde, hvor besætninger skulle slås ned. Ved lovforslagets første behandling udtalte jeg betænkelighed ved, at de tvungne blod- og efterbyrdsprøver fra kastende dyr nu skulle bortfalde. Disse tvungne undersøgelser har netop vist sig at være et virksomt led i bekæmpelsesarbejdet. Vi fik under udvalgsarbejdet yderligere oplysninger om dette punkt i lovforslaget, hvoraf det fremgik, at veterinærdirektoratet meget kunne anbefale, at disse prøver bortfaldt. Begrundelsen var dels den, at sygdommens udbredelse var af så begrænset omfang, at det var forsvar-